



Maja Bučar Pajek,  
Marjeta Kovač, Gregor Jurak

## Obseg in kakovost športne opreme ter pripomočkov za izvedbo športne vzgoje

### Povzetek

Obseg in kakovost ustrezne športne opreme ter pripomočkov zagotavljata udejanjanje učnega načrta za športno vzgojo. Za preverjanje številčnosti in stanja športne opreme ter pripomočkov smo s pomočjo strukturiranega vprašalnika po petstopenjski Likertovi lestvici izvedli študijo v 43 šolskih športnih dvoranah.

Ugotavljamo, da so šolske športne dvorane dobro opremljene, saj sta tako število kot kakovost športne opreme in pripomočkov skladna s strokovno predlaganim naborom. Kot pomanjkljivost se kaže zlasti opremljenost športnih dvoran z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo. Analiza stanja športne opreme kaže, da sta v najslabšem stanju opreми za gimnastiko in roket.

Priporočamo, da učitelji pred začetkom vsakega šolskega leta pregledajo opremo in popravila ter nove nakupe vključijo v letni delovni načrt šole. Tedensko naj preverijo, če je potrebno popravilo kakšne naprave, orodja ali pripomočka oziroma ali je treba kakšen pripomoček ali orodje odstraniti iz telovadnice.

**Ključne besede:** management športnih objektov, športna dvorana, telovadnica, šola, varnost, vzdrževanje.



## ■ Uvod

Eden od elementov uspešne in učinkovite športne vadbe je ustrezna športna oprema ter pripomočki. Na splošno je materialna opremljenost šol v Sloveniji zadovoljiva, saj smo predvsem v zadnjih letih zgradili številne nove telovadnice in obnovili stare (Kolar, Jurak in Kovač, 2010), še vedno pa se pojavljajo problemi, predvsem:

- pri prostoru in opremi za športno vzgojo na razredni stopnji, saj pouk poteka najpogosteje v premajhnih prostorih in z neprilagojenimi športnimi pripomočki,
- v pomanjkanju zaščitne opreme za izpeljavo določenih dejavnosti (npr. obvezna smučarska čelada pri smučanju in sankanju; ščitniki za zapestja, kolce in kolena pri rolanju ...),
- pri izpeljavi športnovzgojnega procesa v najetih prostorih v nekaterih srednjih šolah (prostori niso prilagojeni izpeljavi športnovzgojnega procesa; v njih so hkrati tudi drugi udeleženci vadbe ipd.),
- pri izpeljavi športnovzgojnega procesa na podružničnih šolah, saj večina nima primernih športnih površin in pripomočkov,
- pri preslabi opremljenosti šol s pripomočki, ki bi bili prilagojeni različnim razvojnim značilnostim in sposobnostim učencev (npr. lahke, mehke žoge, nizke kože, majhne, pregibne ovire),
- v neurejenosti zunanjih površin (npr. razbito steklo na igriščih, neurejene atletske naprave, napačno pričvrščeni goli, zanemarjena in nevarna otroška igrišča, poškodovana igrala ...).

Štembergerjeva (2002) je na vzorcu 31 osnovnih šol (od skupaj 42), ki so bile v šolskem letu 2002/03 že štiri leta vključene v vpeljavo devetletke, s pomočjo vprašalnika ugotavljala usklajenost normativov in standardov, ki veljajo na področju športne vzgoje, z dejanskim stanjem. Osredotočila se je na materialno opremljenost šol za izvajanje pouka športne vzgoje v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Rezultati kažejo, da stanje z vidika skladnosti z normativi na nekaterih šolah, vključenih v vzorec, ni primerno. Tako dve podružnični šoli sploh nista imeli pokritih površin, namenjenih izvajanju pouka športne vzgoje. Glede na kvadrature vseh vadbenih površin je sicer izračunala, da pride na otroka 20,4 m<sup>2</sup> prostora pokrite vadbene površine (kar je priporočilo učnega načrta za športno vzgojo). Učenci prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja imajo športno vzgojo predvsem v manjših telovadnicah, kjer

pouk poteka največkrat tako, da sta v prostoru (velikost v povprečju 100,2 m<sup>2</sup>) običajno dva oddelka; glede na te podatke je izračun pokazal, da je vsakemu otroku namenjenih le 6,1 m<sup>2</sup> pokrite površine, kar je nekaj več kot četrtnina priporočene površine oziroma polovica minimalne površine. Pri analizi potrebnih pripomočkov ugotavlja, da so na šolah velikokrat ti dostopni le učencem višje stopnje, ne pa mlajšim, predvsem pa orodja in pripomočki niso prilagojeni razvojni stopnji otrok. Na nekaterih šolah v telovadnici sploh ni opremljene omarice za prvo pomoč.

Čuk, Bučar, Hosta, Videmšek in Bricelj (2007) so ugotovili, da je večina slovenskih igrišč (analizirali so igrišča v različnih regijah, večina je v lasti države ali lokalne skupnosti) slabo urejenih in vzdrževanih, nimajo igrišč in previjališč, niso ograjena, slabo je poskrbljeno za parkiranje, nimajo razsvetljave in nadzornika; v povprečju imajo šest igral, od tega je vsaj eno pokvarjeno; nimajo tudi tabel o namembnosti in načinu uporabe igral.

Čuk, Bučar, Bricelj, Videmšek in Hosta (2007) navajajo tudi, da analiza 901 igrala na 124 igriščih kaže, da povprečno otroško igrišče ne dosega niti 60 % vseh možnih točk po ocenjevalni lestvici, ki so jo razvili avtorji. Ocenjevalni kazalniki kažejo, da je varnost in uporabnost igrišč slaba, igrišča pa ne nudijo nobene udobnosti. Najbolje so vzdrževana igrišča za starostno skupino 7- do 11-letnikov, najmanj pa za starostno obdobje do treh let. Avtorji predlagajo dva ukrepa: zamenjavo podlage pod igrali in postavitve tabel z navodili o uporabi igral in njihovi primernosti glede na starostno stopnjo otroka.

Učitelj mora imeti seznam vseh orodij, naprav in športnih pripomočkov ter poznati, v kakšnem stanju so (nova oprema, delno poškodovana oprema, iztrošena oprema). Tedensko mora preveriti, če je potrebno kakšno popravilo ali če je treba kakšen pripomoček ali opremo celo odstraniti iz telovadnice. Vsako preverjanje je treba pisno zabeležiti. Posebno kritična je tudi pritrditev orodja (npr. nogometni goli), zato naj pritrditev naprav in pregled opravi ustrezna institucija. Pozoren naj bo tudi na to, da določena orodja, ki so zanimiva za otroke (npr. mala prožna ponjava, žogice za mete), med odmori učencem niso dostopna (Kovač in Jurak, 2010).

Obseg in kakovost ustrezne športne opreme ter pripomočkov zagotavljata udejanjanje učnega načrta za športno vzgojo. Skladno z obravnavano temo smo pri našem raziskovalnem delu ugotavljali številčnost in

stanje športne opreme in pripomočkov za pouk športne vzgoje.

## Metode dela

Številčnost in stanje športne opreme ter pripomočkov smo preverjali v 43 šolskih športnih dvoranah, ki so bile opredeljene v ekspertno opredeljenem vzorcu (glej Jurak idr., 2012). Pri tem smo upoštevali standard športne opreme in pripomočkov za istočasno vadbo dveh vadbenih skupin (seznam športne opreme in pripomočkov v: Kovač in Jurak, 2012). Vse športne dvorane so pregledali strokovni ocenjevalci s pomočjo strukturiranega vprašalnika po petstopenjski Likertovi lestvici.

## Analiza podatkov

### Opremljenost s športno opremo in pripomočki

Med pregledom na terenu smo s pomočjo strukturiranega vprašalnika ocenjevali opremljenost športnih dvoran s športno opremo in pripomočki, kjer ocena 1 pomeni, da je športne opreme in pripomočkov zelo malo, ocena 3 pomeni standardno opremo, ocena 5 pa pomeni, da je športne opreme in pripomočkov veliko več od standardne opreme.

Rezultati kažejo relativno velik delež slabše opremljenih (ocena »zelo malo« in »malo« ima več kot 50 % dvoran) za izvedbo plavanja in vodnih dejavnosti, izletništva,

pohodništva, gorništa, IKT-ja in pod rubriko drugo. Skupna ocena opremljenosti dvoran je v največjem odstotku standardna (36 %).

### Stanje športne opreme in pripomočkov

Med pregledom na terenu smo s pomočjo strukturiranega vprašalnika ocenjevali stanje športne opreme in pripomočkov, kjer ocena 1 pomeni, da je stanje športne opreme in pripomočkov zelo slabo, ocena 5 pa pomeni, da je stanje športne opreme in pripomočkov zelo dobro (Preglednica 3).

Rezultati kažejo, da je relativno velik delež dvoran slabo opremljen (oceni »1« in »2«) za izpeljavo gimnastike (47 % dvoran) in rokomet (50 % dvoran). Za večino športnih panog oziroma dejavnosti (osnove gibanja, košarka, odbojka, nogomet, igre z loparji, ples in aerobika, spremljanje gibalnih sposobnosti, fitnes, IKT in drugo) so ocenjevalci ugotovili, da je stanje športne opreme in pripomočkov dobro ali zelo dobro (oceni »4« in »5«).

## Razprava

Podatke smo zbirali s pregledom stanja na terenu in hkratnim izpolnjevanjem strukturiranega vprašalnika. Ugotavljamo, da so šolske športne dvorane dobro opremljene, saj sta tako število kot kakovost športne opreme in pripomočkov skladna s strokovno predlaganim naborom. Večina dvoran (68 %) ima standardno

**Preglednica 2:** Opremljenost s športno opremo in pripomočki

panoga oz. dejavnost	zelo malo 1	malo 2	standardno 2	veliko 4	veliko več 5
Osnove gibanja		10 (45,5 %)	10 (45,5 %)	2 (9 %)	
Gimnastika	2 (9 %)	6 (27 %)	11 (50 %)	2 (9 %)	1 (4,5 %)
Atletika		8 (36 %)	8 (36 %)	5 (23 %)	1 (4,5 %)
Košarka		7 (32 %)	5 (23 %)	3 (14 %)	7 (32 %)
Odbojka		6 (27 %)	9 (41 %)	1 (4,5 %)	6 (27 %)
Rokomet	6 (27 %)	2 (9 %)	12 (55 %)		2 (9 %)
Nogomet	1 (4,5 %)	6 (27 %)	9 (41 %)	4 (18 %)	2 (9 %)
Igre z loparji		5 (23 %)	10 (46 %)	2 (9 %)	5 (23 %)
Ples in aerobika	5 (23 %)	3 (14 %)	8 (36 %)	1 (4,5 %)	5 (23 %)
Plavanje in vodne dejavnosti	11 (52 %)	9 (43 %)	1 (5 %)		
Pohodništvo	6 (29 %)	14 (67 %)			1 (5 %)
Spremljanje gibalnih sposobnosti			14 (64 %)	2 (9 %)	6 (27 %)
Fitnes	4 (27 %)	2 (13 %)	4 (27 %)		5 (33 %)
IKT	6 (29 %)	8 (67 %)	2 (9,5 %)		5 (24 %)
Drugo	1 (6 %)	9 (50 %)	3 (17 %)		5 (28 %)
Skupna ocena		7 (32 %)	8 (36 %)	6 (27 %)	1 (4,5 %)

\* n = število dvoran, (%) – delež znotraj tistih športnih dvoran, za katere smo pridobili podatke.

**Preglednica 3:** Stanje športne opreme in pripomočkov

disciplina	zelo slabo 1	slabo 2	povprečno 2	dobro 4	zelo dobro 5
Osnove gibanja		2 (12 %)	2 (12 %)	10 (59 %)	3 (18 %)
Gimnastika		8 (47 %)	3 (18 %)	4 (24 %)	2 (12 %)
Atletika		3 (20 %)	6 (40 %)	3 (20 %)	3 (20 %)
Košarka			6 (35 %)	4 (24 %)	7 (41 %)
Odbojka		2 (12 %)	4 (24 %)	4 (24 %)	7 (41 %)
Rokomet		8 (50 %)	1 (6 %)	4 (25 %)	3 (18 %)
Nogomet	1 (7 %)	5 (33 %)		6 (40 %)	3 (20 %)
Igre z loparji		1 (6 %)	6 (35 %)	5 (29 %)	5 (29 %)
Ples in aerobika		1 (7 %)	3 (21 %)	3 (21 %)	7 (50 %)
Plavanje in vodne dejavnosti	2 (20 %)	3 (30 %)	1 (10 %)	2 (20 %)	2 (20 %)
Izletništvo, pohodništvo, gornišтво	1 (9 %)	2 (18 %)	3 (27 %)	3 (27 %)	2 (18 %)
Spremljanje gibalnih sposobnosti			2 (12 %)	7 (44 %)	7 (44 %)
Fitnes	2 (14 %)	1 (7 %)	1 (7 %)	8 (57 %)	2 (14 %)
IKT	1 (7 %)	4 (27 %)	1 (7 %)	3 (20 %)	6 (40 %)
Drugo		2 (14 %)	3 (21 %)	2 (14 %)	7 (50 %)
Skupna ocena		3 (14 %)	8 (36 %)	7 (32 %)	4 (18 %)

\* n = število dvoran, (%) – delež znotraj tistih dvoran, za katere imamo podatke (tj. »valid percent«).

ali celo nadstandardno opremo, še vedno pa je v tretjini dvoran športne opreme in pripomočkov relativno malo. Razveseljivo je, da nimamo športnih dvoran, kjer bi bilo zelo malo opreme, kar je pozitivna posledica investicij v nove športne objekte in obnove starih v zadnjih letih v celotni državi.

Podrobne analize številčnosti športne opreme razkrijejo, da se oceni »zelo malo« in »malo« pojavljata le pri nekaterih športnih panogah. Posebej izstopata plavanje in vodne dejavnosti ter pohodništvo in informacijsko-komunikacijska opremljenost.

Razumljivo je, da je številčnost športne opreme za poučevanje plavanja in izpeljavo drugih vodnih dejavnosti nekoliko slabša, saj večina šol za izvedbo najame zunanje izvajalce, ki imajo svojo plavalno opremo in pripomočke, česar pa znotraj naše raziskave nismo preverjali. Pri pohodništvu je pomembna predvsem osebna športna oprema udeležencev, rezultati pa kažejo, da se učitelji pri izpeljavi pohodniškega športnega dne zadovoljijo le s tem, da ponudijo učencem hojo, ne povežejo pa tega z orientiranjem v naravi (za kar bi šole morale imeti zemljevide, kompase ali GPS naprave) in spoznavanjem hoje po nekoliko zahtevnejših poteh (za kar bi potrebovale vrvi in varovalne komplete).

Težko pa pravzaprav razumemo, da je v sodobnem času modernih tehnologij opremljenost z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo tako slaba, kar kaže,

da je učitelji ne uporabljajo pri povečanju kakovosti poučevanja (nazornost predstavitve, takojšnja povratna informacija o gibanju, objektivnost rezultatov). Vsako učenje gibanja je s pomočjo IKT opreme lažje, saj učenci poleg notranjih občutkov o izvedbi gibanja in navodil športnega pedagoga dobijo še neposredno vidno informacijo o svojem gibanju (Čuk, Bolković, Bučar Pajek, Jakše in Bricelj, 2006). Na ta način je potrebnih manj neuspešnih poskusov pri učenju gibanja. S pomočjo IKT opreme lahko za vsakega učenca bolj učinkovito pripravimo individualne programe. Načinov uporabe IKT opreme je veliko, vendar ugotavljamo, da je kljub temu, da šole imajo IKT opremo, njena uporaba precej skromna.

Analiza stanja športne opreme kaže, da sta v najslabšem stanju opremi za gimnastiko (47 %) in rokomet (50 %).

Ugotavljamo tudi, da učitelji večinoma nimajo seznanov orodij, naprav in športnih pripomočkov ter podatkov o stanju športne opreme (nova oprema, delno poškodovana oprema, iztrošena oprema). Zato priporočamo, da učitelji pred začetkom vsakega šolskega leta pregledajo opremo in popravila ter nove nakupe vključijo v letni delovni načrt šole. Tedensko pa naj bi preverjali, če je potrebno popravilo kakšne naprave, orodja ali pripomočka oziroma ali je treba kakšen pripomoček ali orodje odstraniti iz telovadnice; to naj

pisno zabeležijo (Kovač in Jurak, 2010). Večkrat smo ugotovili, da bi bila pri popravilu kakšne manjše nepravilnosti na športni opremi ali v športni dvorani dovolj že dobra volja in interes učitelja ter pomoč hišnika, da jo odpravita.

Športna oprema in pripomočki pomembno prispevajo h kakovosti pouka, zato naj šole poskrbijo tako za zadostno številčnost pripomočkov, kot za njihovo primerno vzdrževanje in shranjevanje. Ko je pripomoček iztrošen, ga je treba zamenjati, nakup novega pa načrtovati pravočasno.

## ■ Novosti

Učitelj mora biti že zaradi vloge svojega poklica nagnjen k preizkušanju novosti pri svojem poučevanju. Enako se tudi učitelj športne vzgoje ne sme omejevati na dogme poučevanja in mora težiti k uvajanju nove športne opreme v športno dvorano in novih didaktičnih pripomočkov v pouk. Zato v knjigi *Management športnih objektov: od zamisli do uporabe* (Jurak, Kolar, Kovač, Bednarik, 2012) predstavljamo nekaj novosti, za katere menimo, da lahko obogatijo šolsko športno dvorano. Kot nov standard pri vgradnji športne opreme pa predlagamo, da proizvajalec pripravi natančna, s sliko podkrepjena navodila za uporabo športnih naprav, orodij in opreme. S tem se omogoči pravilna priprava in uporaba opreme.

## ■ Literatura

1. Čuk, I., Bučar, M., Bricelj, A., Videmšek, M. in Hosta, M. (2007). Značilnosti igral na slovenskih igriščih. *Šport, priloga Otroška igrišča*, 55(1), 29–38.
2. Čuk, I., Bučar, M., Hosta, M., Videmšek, M. in Bricelj, A. (2007). Otroško igrišče v Sloveniji. *Šport, priloga Otroška igrišča*, 55(1), 6–10.
3. Jurak, G., Kovač, M. in Strel, J. (2011). Proti novim standardom uporabe informacijsko komunikacijske tehnologije v šolski športni dvorani. *Šport*, 59(3-4), 15–24.
4. Jurak, G., Strel, J., Kovač, M., Starc, G., Leskošek, B., Bučar Pajek, M., Filipčič, T. idr. (2012). Analiza šolskega športnega prostora s smernicami za nadaljnje investicije. Zaključno poročilo. Ljubljana: Fakulteta za šport. Dosegljivo na: [http://www.fsp.uni-lj.si/COBISS/Monografije/Analiza\\_skupaj3.pdf](http://www.fsp.uni-lj.si/COBISS/Monografije/Analiza_skupaj3.pdf)
5. Jurak, G., Kolar, E., Kovač, M. in Bednarik, J. (2012). *Management športnih objektov: od zamisli do uporabe*. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
6. Kolar, E., Jurak, G. in Kovač, M. (ur.) (2010). *Analiza nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2000–2010*. Ljubljana: Zveza za šport otrok in mladine Slovenije.
7. Kovač, M. in Jurak, G. (2012). *Izpeljava športne vzgoje – didaktični pojavi, športni programi in učno okolje*. Fakulteta za šport: Ljubljana.
8. Štemberger, V. (2002). Varnost v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju devetletne osnovne šole z vidika doseganja normativov in standardov. V M. Kovač in B. Škof (ur.), *Razvojne smernice športne vzgoje. Zbornik 15. strokovnega posveta Zveze društev športnih pedagogov Slovenije* (str. 211–215). Ljubljana: Zveza društev športnih pedagogov Slovenije.

doc. dr. Maja Bučar Pajek, prof. šp. vzg.  
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport  
[maja.bucar@fsp.uni-lj.si](mailto:maja.bucar@fsp.uni-lj.si)